

Kapitoly z české a světové literatury pro děti a mládež 2

Učitelství pro mateřské školy

Podrobný syllabus předmětu

Syllabus konkretizuje jednotlivé tematické oblasti, které budou v průběhu jednotlivých hodin přednášeny. Informace poskytnuté v rámci přednášek je třeba dále podložit samostudiem odborných zdrojů uvedených v sylabu předmětu a případně doporučených odborných zdrojů uvedených k jednotlivým tematickým oblastem v interaktivních osnovách v IS.

Předpokladem dobré orientace v probíraném učivu je také seznámení se soudobými světovými a českými dějinami od roku 1989 po současnost, a to na středoškolské úrovni.

Podmínky pro úspěšné ukončení předmětu

Zkouška v jarním semestru zahrnuje znalosti z obou předmětů, tj. „Kapitoly z české a světové literatury 1 a 2“ a bude mít podobu písemného testu s otevřenými otázkami. Cílem písemné zkoušky je prověřit znalost studentů z rozsahu učiva uvedeného v sylabu a obeznámenost s doporučenou četbou.

Forma realizace zkoušky se bude odvíjet od aktuálních protiepidemických opatření, bude probíhat buď prezenčně či v on-line prostředí.

Test je složen z pěti otázek, tři otázky se zaměřují na povinnou četbu (z obou semestrů). Znamkový průměr nesmí být vyšší než 2,9 včetně (od 3, 0 hodnocení F). Syllabus prvního semestru – viz studijní materiály k předmětu „Kapitoly z české a světové literatury 1“.

Tematické okruhy

1. Proměny společnosti a literární produkce pro děti a mládež po roce 1989

- historické a společenské změny a jejich vliv na produkci knih
- knižní produkce dosud zakázaných autorů
- rozvolnění knižního trhu – příliv zahraničních titulů
- proměny žánrových a tematických struktur
- **vznik nových nakladatelství**
(Albatros, Argo, Fragment, Host, Baobab, Meander, Brio, Paseka, Slovart atd.)
- **časopisy pro děti**
(ABC, Čtyřlístek, Mateřídouška, Méďa Pusík, Ohníček, Sluníčko atd.)
- **časopisy o dětské literatuře**
(Ladění, Zlatý máj, Tvořivá dramatika, Bibiana atd.)
- **ocenění v oblasti literatury pro děti a mládež**
 - česká: Zlatá stuha, Magnesia Litera
 - mezinárodní: Cena Hanse Christiana Andersena (Dánsko), Cena Astrid Lindgrenové (Švédsko), Bienále ilustrací Bratislava (Slovensko) atd.

2. Současná autorská pohádka, dobrodružství a detektivka v literatuře pro děti a mládež

- proměny autorské pohádkové tvorby po roce 1989
- **adaptace lidových pohádek**
(Jan Vladislav, Vladimír Hulpach, Milada Motlová)
- **pohádková travestie**
(Magdalena Wagnerová)
- **nonsens a hra** jako prostředek komunikace s dětským čtenářem
(Miloš Macourek, Alois Mikulka, Pavel Šrut, Olga Černá a Michaela Kukovičová, Annette Herzog)
- **adaptace pohádek a pověstí určitého etnika**
 - o romské pohádky (Hana Doskočilová)
 - o židovské pohádky (Inna Rottová)
- **tatínkovské pohádky**
(Zdeněk Svěrák, Arnošt Goldflam, Ludvík Středa)
- **mezi pohádkovou fikcí a realitou**
(Pavel Šrut, Viola Fischerová, Galina Miklínová)

3. Dobrodružství, fantasy, detektivka pro děti a mládež

- dobrodružství a jeho rozmanitá charakterizace (tradiční pojetí a rozličné vnímání dobrodružství dětským čtenářem v závislosti na věku)
- **dobrodružství očima dětí a mládeže**
(Eva Papoušková, Frida Nilsson, Vojtěch Matocha, Daniel Pennac, Darja Čančíková Bogdanová, Joseph Boyden)
- **detektivka**
(Dana Rusková, Jean-Claude Mourlevat, Ivana B. Englmaierová)
- **fantasy**
(Timothée de Fombelle, Sylva Fischerová, Lois Lowryová)

4. Obrázková kniha, komiks a jejich role v rozvoji interpretačních aktivit dítěte předčtenářského věku

- obraz jako forma komunikace s dětským čtenářem
- význam komiksu a jeho recepce dětským čtenářem
- **obrázková kniha**
(Renáta Fučíková, Pavel Čech, Petr Nikl, Petr Sís, Vojtěch Jurík „Vhrsti“, Petr Šmalec, Jean-Luc Fromental atd.)
- **komiks**
(Milada Rezková, David Böhm, Lukáš Urbánek, Luke Pearson, Vera Brosgolová, Jockum Nordström)

5. Naučná literatura pro děti a mládež a filozofická tematika

- kniha jako umělecké dílo (artefakt) a prostředek poznání
- filozofické otázky v knihách pro děti a mládež a jejich význam pro cílového čtenáře
- **naučná literatura pro děti**
 - Dobrodružství a pohádková próza (Zuzana Demlová, Eva Maceková, Giuseppe Festa)
 - Cestopisy a průvodce (Miroslav Šašek, Olga Černá a Michaela Kukovičová)
 - Příroda (Jiří Dvořák a Daniela Olejníková, Emilia Dziubaková, Aleksandra a Daniel Mizieliński)
 - Historie (Lucie Seifertová, Iva Petřinová, Peter Goes)
 - Technika (Radek Chajda, Martin Sodomka, Mike Barfield)
 - Umění (*Jak se dělá umění, Jak vznikl film, Divadlo nás baví* atd.)
 - Osobnosti (Renáta Fučíková, Elena Favilli a Francesca Cavallo, Ben Brooks)
- **filozofie v literatuře pro děti a mládež**
(Radek Malý, Jostein Gaarder atd.)

6. Tematická detabuizace v současné české a světové příběhové próze I – společenská tematika, šikana, problémy v rodině, tematika smrti

- společenské, politické, ekonomické a kulturní změny ve 2. polovině 20. století a jejich vliv na detabuizaci tematiky v literatuře pro děti a mládež
- **společenská tematika** (např. Michael Ende, Andrea Gregušová, Ester stará)
- **šikana** (Daniela Krolupperová, Brigitte Blobel, Ivona Březinová, Eric Kahn Gale)
- **problémy v rodině** (Petra Soukupová, Petra Dvořáková, Guus Kuijer, Frida Nilsson)
- **tematika smrti** (Iva Procházková, Kitty Crowther, Michael Stavarič, Pernilla Stalfelt)

7. Tematická detabuizace v současné české a světové příběhové próze II – rasismus, stáří, handicap, sexualita a odlišná sexuální orientace

- **problematika rasismu** v příbězích pro děti (Max Velthuijs)
- **stáří** (Iva Procházková, Ivona Březinová)
- **handicap** (Ivona Březinová, Martina Drijverová, Kateřina Maňarková, Olga Masiuková)
- **sexualita** (Jana H. Hoffstädter)
- **odlišná sexuální orientace, transgender** (Markéta Pilátová, Lawrence Schimel, Markus Orths, Linda de Haan)

8. Podoby současné autorské poezie pro děti, nonsens

- **odkazy básnické tvorby předrevolučních autorů** (Ivan Diviš, Josef Brukner, Karel Šiktanc, Josef Hiršal)
- **postupná vyprázdňenost obsahu** (Jiří Žáček, Jan Vodňanský)
- **k folkloru a metafoře** (Věra Provazníková)
- **nonsensová poezie, hra se slovem** (Jiří Weinberger, Pavel Šrut, Daniela Fischerová, Jiří Havel, Petr Nikl, Shel Silverstein, *Na procházce s mamutem*)
- **návrat k lyrice předchozích let** (Daisy Mrázková, Radek Malý)
- **písňové a jiné texty** (Zdeněk Svěrák, Jan Vodňanský, Jiří Dědeček, Jaromír Nohavica)

9. Literatura pro děti a mládež jako východisko pro adaptaci (divadelní, filmová, televizní, rozhlasová), vliv médií na dětského percipienta

- otázky převodu literárního díla do podoby odlišného uměleckého druhu a žánru
- text, jeho možnosti a úskalí při různých formách adaptace
- **současná divadelní, filmová, televizní či rozhlasová tvorba** pro děti a mládež
- **adaptace literárních děl** do podoby divadelní inscenace, filmu, televizního pořadu či rozhlasové hry
- **hodnota adaptací** literárních děl při práci s předškolní věkovou skupinou dětí
- recepce, reflexe a interpretace dětského a mladého recipienta
- **současná média** a jejich působení na děti a mládež

10. Regionalismus, nebezpečí triviality a kýče v literatuře pro děti a mládež

- **regionalismus** – samostatná práce studentů na základě příslušnosti k danému kraji
- **trivialita a kýč** v literatuře pro děti a mládež
 - o definice pojmů
 - o hodnotná literatura pro děti a mládež
 - o specifika výběru literárního díla pro vybranou věkovou skupinu